

Romány Pál:

Földért, kenyérért!

A felszabadulás 40. évfordulója nemcsak ünnepi megemlékezésre, hanem számvetésre is módot adó alkalom. Számvetést készítünk arról, hogy miként tudtunk élni a szabadsággal, hogyan tudtuk talpra állítani az országot a mérhetetlen háborús pusztításból, szebb és boldogabb életet alapoztunk-e meg a dolgozó milliiónak. Ennek a visszaemlékezésnek és számvetésnek a parasztság sorsfordulójának egyik *történelmi dátuma 1945. március 17-e, amikor az Ideiglenes Nemzeti Kormány megalkotta a nagybirtokok megszüntetéséről és a földműves nép földhöz juttatásáról szóló 600-as rendeletét, a földreformrendeletét.*

Ez a rendelet jogilag eldöntötte a nagy pert, a földet azoknak adta, akik megművelik. Új honfoglalás kezdetét jelentette ez a parasztság számára.

A magyar nép történelmi harcaiban mindig jelentős helyet foglalt el a földért folytatott küzdelem. A magyar parasztok fegyveresen harcoltak a földért, már Budai Nagy Antal és Dózsa György vezetésével is. A parasztság tömegei a szabadság és a föld reményében álltak Rákóczi és Kossuth zászlaja alá. A jobbágyfelkelések, a parasztmozgalmak, a belső és külső elnyomás elleni függetlenségi harcoknak, különösen az 1948—49-es szabadságharcnak, történelmünkben kimagasló szerepük volt, a szabadság kivívását, a társadalmi haladás útját egyengették.

A tavasz, a természet újjáéledése. Talán szimbolikus, hogy a földért folyó küzdelem nagy történelmi dátumai is a tavasz kibontakozásának időszakára esnek: 1848, 1919 és 1945 tavaszai, e harc legkiemelkedőbb állomásai.

— A magyar nép legjobbjai küzdöttek 1848-ban is a szabadságért, az emberi jogokért, a jobbágyság nagy álmaiért: a földért. Az 1848—49-es szabadságharc leverése útját állta az önálló, magyar, polgári, nemzetállam létrejöttének. Megszűnt ugyan a jobbágyrendszer, de a föld nem került a parasztok kezébe, a feudális maradványokkal, nemzeti ellentétekkel terhelt tőkésrendszer bonyolult viszonyokat teremtett Magyarországon.

— 1919. március 21-én hatalomra jutott a magyar proletariátus. A Tanácsköztársaság nagy történelmi feladatot hajtott végre, amikor a Kormányzó Tanács rendelete kimondta, hogy: „Magyarország földje a dolgozók társadalmáé. Aki nem dolgozik, annak tulajdonában föld nem maradhat. Minden közép- és nagybirtok, minden tartozékával, élő és holt felszerelésével, valamint mezőgazdasági ipari üzemeivel együtt megváltás nélkül a proletár állam tulajdonába megy át.” Ez a rendelet óriási jelentőségű volt a nagybirtokosok uralmának felszámolásában, gazdasági hatalmuk megtörésében, de nem felelt meg a parasztság évszázados kívánságának, nem elégítette ki földhözjuttatását.

A rendelet ugyanis kimondta, hogy sem a köztulajdonba vett földek, sem azoknak a felszerelése, egyesek, vagy csoportok között nem oszthatók szét, azokat a parasztnak szövetkezeti kezelésre kell átadni. A parasztság vágya a földért, a földosztás megvalósítása tehát elmaradt. Voltak ugyan a földreformnak olyan kezdeményezői, mint Károlyi Mihály, aki 1919 februárjában elkezdte földjei felosztását. Példamutatása azonban elszigetelt jelenség maradt. Pedig a dolgozó parasztság haladó rétege 1919 tavaszán a földek megváltás nélküli birtokbavételét és a felosztását kívánta: agrárforradalmat akart.

— Az 1945-ös földreform mögött olyan politikai és társadalmi erő állt, amely súlyos csapást mért azokra a reakciós erőkre, amelyek a földreformot elleneztek. 1944. november végén került nyilvánosságra a Magyar Kommunista Párt programja, amely határozottan állást foglalt a földosztás mellett. A program szerint: „A mezőgazdasági munkások és cselédek, a törpe és kisbirtokosok, a magyar nép e legszámosabb és legszegényebb rétegének felemelésére, a magyar demokrácia alapjainak megszilárdítására a legrövidebb határidőn belül a földigénylők közreműködésével széles körű földreformot kell végrehajtani.”

1944. december 21-én hangzott el az *Ideiglenes Nemzetgyűlés Szózata*, amely a földosztásról így nyilatkozott: „Földreformot akarunk! Földhöz juttatunk sok százezer földnélküli és szegényparasztot, hogy gyarapítsuk a magyar nemzeti erőt és évszázadokra megszilárdítsuk a demokratikus magyar államrendet.”

1945. március 17-én alkotta meg az *Ideiglenes Nemzeti Kormány a földreformrendeletet*. Erdei Ferenc erre így emlékezett egyik cikkében: „Nyilvánvaló és általános az egyetértés abban, hogy a most esedékes földreform elodázhatatlan és kikerülhetetlen történeti szüksége a magyar népnek. A századokon át eltorzult és megmerevedett feudális birtokviszonyokat kell gyökeresen megváltoztatni, s ez a lépés a legelső feltétele az ország és a nemzet újjáépülésének. . . . Nyilvánvaló és kétségtelen az most már mindenki előtt, hogy a magyar földnek a magyar parasztság kezébe kell kerülni, mert csak a parasztok saját földje a biztosítéka annak, hogy valóban demokratikus ország épüljön a romokon, és annak is hogy a föld megtermelje a kenyerünket.”

A földreform végrehajtása a földigénylők széles körű közreműködésével történt. A földhöz jutott százezrek szilárdan megvetették lábukat a kiosztott földeken. Az egész országban visszahangzott a jelszó: „Földet vissza nem adunk.” 1946-ban pedig elfogadták azt a törvényt, amely megtiltotta az 1945-ben földhöz jutott parasztok háborgatását. *Győzött a parasztság igaz ügye.*

A földreform történeti jelentősége

A felszabadulás előtti magyar falut mély társadalmi és gazdasági ellentétek, az uralkodó osztályok gazdasági és kulturális monopóliuma, a hárommillió koldus országának elnyomott zsellerei, cselédjei, agrárproletárjai jellemezték. *A felszabadulás, a demokratikus földreform után új történelmi korszak kezdődött a magyar falu parasztsága életében is.* A nagybirtokok parasztkézre adása erőteljesen aktivizálta azokat a szunnyadó erőket, amelyek a parasztságban potenciálisan léteztek. Ezek a felszabadult, hatalmas energiák, a felferkent, friss paraszti erők tették lehetővé, hogy a háborús pusztítások dacára is — mondhatni — munkaeszközök nélkül, vagy igen elhasznált felszereléssel dolgozva, rövid néhány év alatt a mezőgazdasági termelés megközelítette, sőt nem egy ízben túl is szárnyalta a háború előtti termelési színvonalat.

Igen fontos volt a parasztcsaládok aprajának, nagyjának, fiataljainak és öregjeinek kétkezi munkája, amelyet az évszázadokon át hasztalanul áhított, megélhetést jelentő tulajdon, a saját föld varázsa, a biztos élet reménye acélozott meg. Az újgazdák hősiességük munkát végeztek. Nem egyszer eke és állat nélkül, ásóval, kapával fogtak hozzá juttatott földjük megmunkálásához.

A földreform végrehajtása nemcsak első volt a demokratikus átalakulásért folytatott lépéseinknek, hanem egyik legsikerültebb akciónk is. Sikerének titka, egyfelől abban rejlett, hogy a kommunista párt az adott helyzet történeti lehetőségeit következetesen és maximálisan kiaknáta. Másfelől pedig, hogy a széles dolgozó paraszti tömegek szubjektív véleménye tökéletesen egységes volt a nagybirtokrendszer megszüntetése és saját életviszonyainak a földreform alapján történő megjavítása tekintetében. A végrehajtás sikere azt is jelentette, hogy a munkás-paraszt szövetséget úgy alapozta meg a földreform, ahogy azt a lenini útmutatások és az oroszországi forradalom tanulságai alapján előre el lehetett képzelni.

A földreform — amely igen nagy történelmi sorsforduló volt — kiinduló pontját és alapját jelentette társadalmi, valamint gazdasági fejlődésünknek, a parasztság társadalmi felemelkedésének, mezőgazdaságunk fejlődésének. Döntő jelentőségű volt a dolgozó nép hatalmának megszervezése, a mezőgazdasági termelés beindítása, a szegényparasztság szociális helyzetének javítása terén és nem utolsósorban abból a szempontból, hogy amint azt *Erdei Ferenc* megfogalmazta: „A földreform volt az első lépcsője annak a felfelé vezető útnak, amelyet a felszabadulás nyomán a felemelkedés további lépcsői követtek. Ezek a következők voltak:

— *A földreform megvédése, a lélegzethöz jutott földbirtokos osztály próbálkozásaiival szemben a munkásosztály és pártja vezetésével, erejével.*

— *A földművelőszövetkezetek egész országra kiterjedő hálózatának létrehozása, az új földhözjuttatottak támogatása és gazdasági megerősítése érdekében, a régi hatalmába és birtokába visszaszóvárgó birtokos osztály támadásaival, s a nagygazdák kizsákmányolási törekvéseivel szemben.*

— *A bérlőszövetkezetek alakítása a földreform során földhöz nem juttatottak boldogulása érdekében.*

— Az első termelőszövetkezeti csoportok létrehozása, a földművesszövetkezetek keretei között, majd a termelőszövetkezetek megszervezése a földhöz nem jutattottakból és a földhöz jutattottakból.”

A földreform tehát sikeres és nagy műve volt a felszabadulás utáni talpraállásunknak. Történelmi jelentőségét csak növeli, hogy agrárforradalmunknak nemcsak ezt az első lépését tettük meg sikeresen, hanem később, majd a következő másodikat is, a *mezőgazdaság szocialista átszervezését*.

Mai mezőgazdaságunk jellemzői

Az elmúlt négy évtized alatt felszabadult népünk — benne parasztságunk — élt a nagy történelmi lehetőséggel, s nemcsak behozta százados elmaradását, hanem olyan termelési viszonyokat, olyan üzemszerveket alakított ki, amelyek méltóak a szocialista társadalmi rendszerhez, más szóval *létrehozta a szocialista mezőgazdaságot*.

A mezőgazdaság szocialista átszervezése során — az MSZMP agrárpolitikai tézisei alapján — olyan módszerek kerültek alkalmazásra, amelyek hatása ma is él és tovább is érvényesül még hosszú ideig. (Például: a szövetkezeti demokrácia értelmezése, a közös és háztáji gazdaság egységének megfogalmazása.) Így, sőt csak így bizonyosodhatott be az, hogy a parasztság számára a szövetkezeti forma a legalkalmasabb a nagyüzemi gazdálkodás megteremtésére. Ez egyben a gyakorlatban igazolta a hazai viszonyokra alkalmazott *Lenini szövetkezeti koncepció helyességét*.

Pártunk helyzetét ma a szocialista termelési viszonyok határozzák meg. Létrejött az alapvető érdekazonosság a munkásosztály és a szövetkezeti parasztság között. A szövetkezeti parasztság az aktív keresők 14% -a, a munkásosztály szilárd szövetségese. A mezőgazdaság magas szintre emelésével nagymértékben hozzájárul a paraszti életmód gyökeres átalakulásához.

Mezőgazdaságunk agrár- és szövetkezetpolitikánk eredményeként már néhány mutató tekintetében felzárkózott a nemzetközi élvonalhoz. Amint az a kongresszusi dokumentumokban is olvasható: „A magyar mezőgazdaság — a termelőszövetkezetek és az állami gazdaságok változatlanul meghatározó szerepe mellett — a nagyüzemi termelést jól tudja párosítani a kisüzemi, a háztáji és kisegítő gazdaságok termelési és értékesítési tevékenységével, ezek összehangolt fejlesztésével.”

Mindezek eredményeként a *felszabadulás óta eltelt évek alatt alapvetően megváltozott a falu társadalmi, gazdasági arculata*. Az itt élőknek és dolgozóknak döntő szerep jut a társadalmi, politikai életben. Az azelőtt kismemizett parasztok a párt és a munkásosztály vezetésével bebizonyították, hogy képesek gyakorolni a hatalmat és töretlenül dolgozni a gazdasági felemelkedéséért. Gyökeresen átalakult, igen sokat fejlődött a falu társadalmi, kulturális élete, szociális ellátása. A szövetkezeti parasztság termelési kulturáltsága, életmódja, szemlélete, jelentősen megközelíti a munkásosztályét. A mezőgazdasági munka elismerése növekszik, parasztságunk a társadalmunk megbecsülését élvezti.

A mezőgazdaság fontossága a jövőben sem csökken népgazdaságunkban. A helyes arányokhoz, az egyensúlyhoz nélkülözhetetlen a nagy termelékenységű, jövedelmező mezőgazdasági termelés. Ennek feltétele, illetve *továbbra is célunk, ahogyan a pártkongresszus is fogalmazott: a hozamok növelése, a fajlagos ráfordítások csökkentése, valamint a kedvezőtlen adottságú gazdaságokban a leginkább megfelelő termelési szerkezet kialakítása. Gazdasági feladatainkat akkor tudjuk megoldani, ha a jövőben is lehetővé tesszük:*

— A szövetkezeti parasztság általános politikai, szakmai haladását és a szövetkezeteinkben aktív részesei lesznek mindenütt a határozatok megalkotásának, át tudják tekinteni a szövetkezeti élet legfontosabb területeit, saját gazdaságukat.

— A szövetkezetek érdeképviseleti szervei azon is öröködnék és azért is felelősséget vállalnak, hogy a szövetkezeti életben a szocialista elvek, a szövetkezeti jelleg és a közeleti erkölcs megfelelően érvényesüljön.

— A hazai és nemzetközi tapasztalatokat alkotó módon, késedelem nélkül hasznosítják.

— Ha minden munkában építünk azokra a legjobb hagyományokra, amelyek a földreformért vívott harcokban éppúgy megmutatkoztak, mint a szocialista mezőgazdaság megalapozásában, a parasztság soraiban szerte az országban és Bács-Kiskun megyében is.

Befejezésül: tisztelettel és hálával emlékezünk a 40 év előtti sorsfordító események résztvevőire, tényleges formálóiira. A felszabadítókra, az antifasiszta ellenállás harcosaira, a magyar baloldal tagjaira, a földosztó kormánybiztosokra, egykori Györfly-kollégistákra. Köszönjük, hogy eljöttek és személyesen kívánhatunk mindannyiuknak jó egészséget, örömet az életben. A rendezők megbízásából megnyitom a kiállítást, s kívánom, hogy szerepét jól betöltve sokakat tanítson nemzett- és őnismeretre itt és szerte az országban.